

Kontichse *koppen* een eeuw oud

Dames en heren,

Zo'n kleine dertig jaar geleden bevond ik me in een raadzaal op een andere plaats in dit land. Ik had toen maar weinig oog voor die raadzaal. Of voor wat er zich in die raadzaal bevond. Ik had alleen maar oog voor het meisje dat naast mij zat en aan wie ik op dat ogenblik mijn jawoord gaf. En toch had ik misschien toen beter uit mijn ogen moeten kijken. Op de muren stonden en staan beelden uit een ver verleden. Een verleden dat herinnert aan heroïsche Vlaamse daden en gulden sporen. Maar een verleden dat ons ook wel een beetje om de tuin leidt. Romantische schilderijen zijn altijd een veel mooiere afspiegeling van de vaak rauwe werkelijkheid. Maar romantiek leent zich ook uitstekend tot herdenken. En in herdenken en feesten zijn wij Vlamingen erg sterk. Dat komt vanavond nog maar eens tot uiting.

Het is dit jaar inderdaad honderd jaar geleden dat de Hovese schilder Huysmans de raadzaal van dit oud gemeentehuis opsmukte met de schilderijen die we nu nog allemaal kunnen bewonderen. Zijn werk maakt ook vandaag nog deze zaal waar vroeger zoveel belangrijke beslissingen voor onze gemeente werden genomen tot een waardevol stuk cultureel erfgoed. Dat de zaal nu als *historisch* decor dient voor vele trouwlustige inwoners van dit dorp kan dit feit alleen maar onderstrepen. Daarom is het ook goed dat we dit eeuwfeest vieren. Feesten zijn namelijk ideale momenten om even terug te kijken op ons gezamenlijk verleden.

Als leidraad bij de schilderijen krijg je een folder met uittreksels uit het werk van Robert Van Passen. Met de tekst in de hand kan je ook nu nog alle honderdjarige schilderijen bekijken en van commentaar voorzien. Ze bieden zelfs aanleiding tot fantasie. Op de schilderijen kun je Kontichnaars van toen herkennen.

Ons gemeentehuis was in zijn eerste 45 jaar een vrij kaal, want functioneel gebouw. Het 75-jarig bestaan van België in 1905 biedt aan burgemeester Feremans de gelegenheid om het gemeentehuis wat meer aanzien en uitstraling te geven. Het schilderij van Sint-Martinus (een kopie van het beroemde schilderij van Van Dyck, van de hand van Albertus van Holsbeeck, dat in 1902 aan het gemeentebestuur werd geschonken) kreeg zijn definitieve bestemming boven de nieuwe *Vlaamse* schouw.

En Jan Baptist Huysmans deed een voorstel waarop de gemeenteraad maar moeilijk neen kon zeggen. Hij was bereid om volledig kosteloos de zaal met schilderijen op te smukken. Hij wilde alleen een vergoeding voor zijn materiaal (verf, doeken, lijsten). Verplaatsingskosten zal hij ook niet echt veel gehad hebben. Wie kan zich dat nu nog voorstellen? En hij deed zijn werk goed, want hij mocht eerst oefenen in Hove vooraleer hij hier zijn meesterwerk in nauwelijks vijf maanden schilderde. Voor een man van net geen tachtig toch wel een serieuze prestatie. Toch heeft hij zijn werk en het daaraan verbonden feestmaal niet lang overleefd. Op 27 februari 1906 legde hij het penseel erbij neer. Kontich was meteen zijn laatste *magnum opus*.

Maar we keren terug naar onze historische schilderijen. Op de muren van de raadzaal vinden we in ieder geval vier Kontichse *kastelen* afgebeeld: de heerlijkheden Groeningen, Pluysegem, Altena en Boutersem (inclusief wapenschilden) worden telkens tegen een ander jaargetijde gepresenteerd. Verder zijn er portretten van gouverneur F. Cogels en arrondissementscommissaris L. Dierckx, wapenschilden van de provincie en van Kontich en afbeeldingen van de kerk en het gemeentehuis. En verder de kathedraal van Antwerpen.

Onze aandacht gaat echter vooral uit naar de vier grote historische schilderijen op de binnenmuur. Het zijn vier episodes uit een Kontichs verleden die hier op *heroïsch-romantische Leeuw van Vlaanderen*-manier worden voorgesteld. Vandaar dat mijn gedachten even afdwaalden naar mijn geboortestreek.

Bij gebrek aan fotografisch materiaal gebruikte Huysmans de Kontichse notabelen voor zijn schilderijen. In het Kontich van toen met zijn ca. 5000 inwoners zal dat wel de nodige hilariteit hebben veroorzaakt. Iedereen kende toen immers iedereen.

Het eerste tafereel schetst Corsten van Ranst, markgraaf van Antwerpen, die in 1370 de weerbare mannen van Kontich tot de strijd oproept bij de slag van Bäsweiler. We zien echter brouwer De Winter, veldwachter Marckx en timmerman De Ridder (die voor de Vlaamse schouw had gezorgd en waarschijnlijk daardoor een gemakkelijk *slachtoffer* was).

In 1462 voegt Karel de Stoute, hertog van Boergondië, de heerlijkheden Kontich-Rijen en Kontich-Mechelen samen. Op dit tweede schilderij mag schepen Sansen in de huid van de hertog kruipen en ook commissaris Ballegeer, secretaris Thees, schepen Thees, café-uitbater Van Roy (Fortuin), deurwaarder De Coninck en notaris Van Dijck mogen aan de feestelijkheden deelnemen.

Op het derde schilderij mag keizer Maximiliaan zichzelf spelen wanneer hij in 1509 Kontich en Waarloos (een voorloper van de latere fusie?) aan Koenraad Pot overdraagt. De figuranten zijn hier brouwer Huybrechts en veearts Denies.

Op het vierde tafereel zien we hoe Granvelle, de heer van Cantecroy, in 1574 of 1575 Jan van Mellelo als drossaard van Kontich belast met de jurisdictie over het graafschap. Ook Granvelle is zichzelf, maar de figurantenrollen zijn weggelegd voor vrederechter Bouwens, griffier Maho en koster Thees. En tenslotte vinden we hier ook de schilder zelf terug.

Je kunt je voorstellen welke reacties deze schilderijen in 1905 hebben losgeweekt. Plots zie je daar historische schilderijen en dan staat daar een bekende kop op. Laten we hier heel even de denkoefening doen. We kijken even geconcentreerd naar een figuur op het schilderij. We denken nu aan iemand uit Kontich, bijvoorbeeld onze burgemeester, en we doen nu onze ogen gedurende 10 seconden dicht en plaatsen hierbij dat hoofd op die persoon. Lijkt me een leuke denkoefening. Misschien moeten we eens iemand vragen om met Fotoshop die denkoefening tot leven te brengen.

Mij rest er alleen nog een oproep te doen om met zijn allen te blijven proberen ons cultureel erfgoed als onlosmakelijke delen van ons collectief geheugen te beschouwen. Slechts op die manier eren we op een waardige manier wat onze cultuur heeft voortgebracht.

Paul Catteeuw

Kontich, 25 november 2005